

Middle school teachers' and students' view about the secondary school entrance examinations

İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri

Semiha Şahin¹
Aşlı Uz Baş²
Hale Sucuoğlu³
Necla Şahin Fırat⁴

Abstract

The purpose of this study was to explore middle school teachers' and students' view about the secondary school entrance examinations (OKS and SBS). With this respect, the students' and the teachers' opinions about the necessity of the examinations, process of preparing for the examination, the students' reactions to the others' approaches to the examination, and the effects of the examinations on the students' personal, social and academic lives were investigated. Qualitative research method was used in this descriptive study. The sample of the study included 24 middle school teachers and 65 middle school students from 6th to 8th grades. The data was collected by a semi-structured interview form. According to the results approximately half of both students and teachers reported that the secondary school

Özet

Bu çalışmanın amacı ilköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin ortaöğretime geçiş sınavları (OKS ve SBS) hakkındaki görüşlerini değerlendirmektir. Bu bağlamda, öğretmen ve öğrencilerin sınavların gerekliliği, sınava hazırlık süreci, öğrencilerin çevrelerindeki bireylerin sınava yönelik yaklaşımlarına verdikleri tepkiler ve sınavların öğrencilerin kişisel, sosyal ve akademik yaşamları üzerindeki etkilerine dair görüşleri incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmaya 24 ilköğretim ikinci kademe öğretmeni ile 6.-8. sınıf düzeylerinden 41 öğrenci katılmıştır. Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, öğrenci ve öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısına göre ortaöğretime geçiş sınavları (OKS) gerekli iken SBS sınavı döneminde bu oran oldukça düşüktür. Öğrencilerin çoğunluğu

¹ Assist. Prof. Dr., Dokuz Eylül University, Buca Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Turkey, email; ssahin66@gmail.com

² Dr., Dokuz Eylül University, Buca Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Turkey, email; asliuzbas@gmail.com

³ Dr. Dokuz Eylül University, Buca Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Turkey, email; hale.kasap@deu.edu.tr

⁴ Assist. Prof. Dr. Dokuz Eylül University, Buca Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Turkey, email; neclafirat@gmail.com

entrance examinations (OKS) were necessary, whereas this rate was very low during the period of SBS. Majority of the students reported that they were listening to the lessons during school hours and were taking educational tests outside school hours in order to prepare for the exams. Finally majority of both students and teachers reported that test taking is a major source of stress and have a negative impact on the students' social lives.

sınavlara hazırlanmak amacıyla okul saatlerinde dersleri dinlediklerini, okul saatleri dışındaysa test çözdüklerini belirtmişlerdir. Son olarak, hem öğrenci hem de öğretmenlerin çoğunluğu sınavın önemli bir stres kaynağı olduğunu ve sosyal yaşamlarını olumsuz yönde etkilediklerini bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretime Geçiş Sınavı; ilköğretim ikinci kademe; öğrenciler; öğretmenler.

Keywords: Secondary school entrance examinations; middle school, students; teachers.

1. Giriş

Ortaöğretim kurumlarına giriş sınavları 1997'ye kadar Anadolu liselerine giriş için beşinci sınıfın sonunda, Fen liselerine giriş için ise ortaokul sonunda yapılmaktaydı. Bu yıldan itibaren sekizinci sınıfın sonunda yapılmaya başlayan sınav 1997 ile 2005 arası Lise Giriş Sınavı (LGS) adı altında yürütülmüş, 2005 yılında adı Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) olarak değiştirilmiştir. Ortaöğretime Geçiş Sınavının getirdiği olumsuzluklar Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından uzun yıllar sonra kabul edilmiş ve bu sınav 2008'de sekizinci sınıflar için son kez yapılmış dolayısıyla başka bir sisteme geçilmiştir. Sınavın sekizinci sınıfta tek sınav olarak yapılmasının sakıncalarını ortaya koyan MEB'e göre, OKS amaç haline geldiğinden dolayı okullar, çocuğu hayata ve bir üst öğretim kurumuna hazırlamak olan temel görevini yerine getiremez hale gelmiştir. OKS odaklı süreç okul içi performansı azaltmış, disiplini olumsuz etkilemiş ve öğretmeni yetkinsiz kılmıştır (Anonim, 2008).

2008'de OKS son kez yapılırken, aynı yıl altı ve yedinci sınıfta Seviye Belirleme Sınavı (SBS) yapılmaya başlanmıştır. Sekizinci sınıfın sonunda tek sınav olarak yapılan OKS'nin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla Ortaöğretime Geçiş Sınavının formatı değiştirilmiş ve SBS altı, yedi ve sekizinci sınıfın sonunda uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistemde, her öğretim yılının sonunda o yılın programını kapsayacak merkezi sınava ek olarak; okul başarı notları da belirli oranlarla puanlamaya dahil edilmiştir. Fakat ilginç olanı, benzer gerekçelerle MEB tarafından 28 Haziran 2010 tarihinde sınavın formatını tekrar değiştirilmiş ve 2013'ten itibaren bu sınavın yeniden sekizinci sınıfın sonunda yapılmasına karar verilmiştir. Fakat kademeli olarak kaldırılması ön görülen yedi ve sekizinci sınıflara SBS ve okul başarı puanı uygulaması bu yıla kadar devam edecektir.

Adları, bazı bakımlardan içerikleri değişse de Şahin'in (2005) de belirttiği üzere öğretmen, veli ve okul yöneticileri arasında informal olarak belirlenen vizyon Ortaöğretime Geçiş Sınavındaki yüksek başarı beklentisiyle ilişkilenebilir ve hatasız öğrenci başarısı Ortaöğretime Geçiş Sınavını kazanmaya yönelik bir vizyonla paylaşılmaktadır. Oysa Ortaöğretime Geçiş Sınavı, okullarda öğretimin kalitesini olumsuz etkilemiştir. Program dışına çıkma, ezberci eğitim ve fazla miktarda ödev gibi olumsuzluklar öğrencinin öğrenmeden zevk almadan, görev duygusuyla öğrenmesine neden olmuştur (Anonim, 2005a; Anonim, 2008; Şahin, 2009). Dünya Bankası Raporunda (Anonim, 2005a) sınavların, velilerin sınav nedeniyle geleneksel öğretim modellerini sürdürmeleri için öğretmenlere baskı yapması, program dışına çıkılması, sosyal-duygusal gelişimin ihmal edilmesi ve okullara harcanabilecek önemli miktarda bir tutarın dershane ve benzeri sektörlere kayması gibi daha birçok soruna yol açtığı vurgulanmaktadır.

Okullarda geleneksel öğretim yöntemleri ve buna dayalı olarak ezber temelli eğitim pek çok nedenle birlikte, sınavın doğası gereği de devam etmiştir. Şahin'e (2005) göre de OKS ve ÖSS'ye odaklanan okullarda öğretmen merkezli geleneksel anlayış sürdürülmüştür. Bu durum yeni programla ve SBS döneminde de ne yazık ki devam edebilmiştir. Açık göz'e (2003) göre, bu yaklaşımla çocukta doğal olarak var olan "bilme merakı" köreltilmiş, en temel yaşama becerilerinden yoksun insanlar yetiştirilmiştir.

Sınav nedeniyle okullarda ailelere de yansıyan başka birçok sorun yaşanmaktadır. Ev ödevlerindeki yoğunluk bunlardan biridir ve öğrencilerin zor durumda kalması pahasına, bu durumdan ne veliler ne de eğitimciler şikayetçi olmaktadır (Şahin, 2005). Albayrak, Yıldız, Berber ve Büyükkasap'a (2004) göre, veliler ders dışı etkinlik vermeyen öğretmenleri başarısız bulmaktadırlar. Turanlı (2007) da gündelik yaşamla veya akademik ihtiyaçlarla ilişkilendirilmemiş ödevlerin öğrenci ve anne-babayı okuldan uzaklaştırdığını ifade etmektedir. Kralovac ve Buell öğrencilere yüklenen ek çalışmalarından dolayı velilerin çocuklarının geleceğiyle ilgili birçok planlarında değişiklik yapmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir (Akt: Turanlı, 2007). Simplicio'ya (2005) göre, günlük çalışmaları pekiştirmek dışında çeşitli baskılarla verilen yoğun ödevler, öğrenci için ciddi yükler oluşturmakta ve bazen aile yaşamını kesintiye uğratmaktadır.

Öte yandan sınava hazırlık süreci, özellikle dördüncü sınıftan sonra ağırlığı artmak üzere, okullarda açılan hafta sonu kurslarına ivme kazandırmış, özel dershaneler ve dersler, hazırlık kitapları, dergi sektörü, öğretmenin kendi öğrencisine özel kurs vermesi; öğretmenlerin kendi öğrencilerine ders veriyor konumuna düşmemek için birbirlerine öğrenci yönlendirmeleri söylentilerine kadar uzanan bir sürece doğru gitmiştir. Nitekim bir araştırmaya göre öğretmenlerin % 16'sı kendi öğrencisine ders vermek istediklerini belirtmişlerdir (Anonim, 2005b).

Batı’da “okul sonrası eğitim” (after school), Türkiye’de etüt şeklinde ifade edilen kurumların gerçekten adı gibi işlevi de farklıdır. Batı’da bu kurumlardan çocukların sosyalleşmesi, el becerilerinin gelişmesi, sanat, okuma ve spora olan ilgilerinin artmasına ilişkin bir beklenti söz konusudur ve bu programlarda buna yönelik etkinlikler düzenlenmektedir. Oysa Türkiye’de bu etütler, ödev yapma ve sınava hazırlık sürecinin bir parçası durumundadır (Şahin, 2008).

Ekonomik açıdan da bu sınav hazırlıkları velilere okul masraflarının dışında fazladan yük getirmektedir. Dünya Bankası Raporuna göre, Türkiye’de 1 milyar TL eğitimden sınav hazırlığına kaymaktadır (Anonim, 2005a). Asgari ücretle çalışan bir velinin bile çocuğunu dershaneye göndermesi, durumun ciddiyetini ortaya koymaktadır (Şahin, 2009). Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri de OKS odaklı öğretim sürecinin öğrenciyi okul dışı kaynaklara ittiğini, olanağı olmayan öğrenciler aleyhine fırsat eşitliğini bozduğunu, Türkiye’deki gelir dağılımları dikkate alındığında yüksek maliyetli okul dışı kaynaklardan her öğrencinin yararlanmadığını belirtmektedirler (Anonim, 2008). Benzer durum belki de yoğunluğunu artırarak SBS sürecinde de devam etmiştir.

Bakanlığın OKS’yi kaldırılma nedenlerinden biri soruların sadece Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerini kapsamasıdır (Anonim, 2008). SBS puanına okul başarı puanının eklenmesi, bir bakıma bu soruna çözüm getirmekte gibi görünse de, öğrenciler yine sözü edilen derslere yönelmişler, diğer derslerden ve sosyal etkinliklerden uzak kalabilmişlerdir. Kaldı ki okullarda dil ve matematiksel zekâya ağırlık verilmesine karşın, yeterli başarının sağlanamadığı da Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programından (OECD (2010) anlaşılmaktadır. Buna göre Türkiye, ancak Şili ve Meksika gibi ülkelerin önüne geçebilmiştir.

Ortaöğretime Geçiş Sınavının okullara ve ailelere getirdiği olumsuzluklar öğrenciler üzerinde olumsuzluklara neden olabilmektedir. Bir taraftan sınavlar, çocuk ve gençlerin çok fazla zaman ve enerjisini almaktayken (Anonim, 2005a; Karadeniz, 2005), diğer taraftan öğrenecek çok şeyin olması, isteksizlik, iyi sonuç alamama, sınav stresi gibi olumsuzluklar aslında çok zevkli olan öğrenmeyi sıkıntılı hale getirebilmektedir (Açıkgöz, 2007). SBS öncesi, öğrenci başarısının 120 dakikalık ve telafisi olmayan bir sınavla ölçülmesi öğrencilerde ve velilerde kaygı, gerilim, tek hedefe kilitlenme gibi psiko-sosyal açıdan olumsuz tutumları beraberinde getirmiştir (Anonim, 2008).

Sınava hazırlık sürecinin de etkisiyle ortaya çıkan rekabetçi ortamda gerginlikler yaşanmakta; akademik olarak geri kalan öğrenciler bu rekabet ortamında kendilerini kötü ve mutsuz hissedebilmektedirler (Erden, 2005). Bu durum disiplin sorunlarını tetiklemekte, rekabetin bu kadar erken yaşta ve sosyalleşmenin önemli aşamalarında kendini göstermesi, öğrencilerde duygusal gelişimi ve birlikte paylaşarak öğrenme zevkini engelleyebilmektedir (Şahin, 2009).

Nitekim Baltaş ve Baltaş (1991) ve Olgun'a (1998) göre, erken yaşlarda OKS'ye hazırlanmaya başlayan çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri örselenmektedir.

Akademik başarıya aşırı odaklanan okullarda öğrencileri yaşam için hazırlamaya yeterince önem verilmediği için, duygusal zekâ (EQ) okullarda kayıp bölüm olmaktadır (Ellias, Arnold & Hussey, 2003). Gardner (1993) bu durumu günümüzün okulları için önemli bir problem olarak görmektedir. Goleman'a (1995) göre de IQ hayat başarısını çok az etkilediği için zekânın merkezinde duygunun olması gerekmektedir. Burada söz edilmesi gereken bir diğer durum çocukların en ciddi işi (Tuğrul, 2002) ve doğal hakkı olarak kabul edilen oyun hakkının, bu hazırlıklar nedeniyle, ciddi şekilde kesintiye uğratılmasıdır. Çocuğun fiziksel, bilişsel, dilsel, duygusal ve sosyal gelişiminin temeli olan gerçek hayatın bir parçası ve en etkin öğrenme sürecidir (Gürşimşek, 2008).

Ayrıca anne-babalar çocuklarını geleceğe hazırlama kaygısı ile sınırlı zaman ve olanaklarını sonuna kadar zorlamakta; "mükemmel" çocuklar yetiştirmeyi ummaktadır. Çocukların da tüm zamanları, yapmaları gereken işlerle ve katılmaları gereken kurslarla dolu geçmektedir. Başarılı ve önde olmaları için yapılan baskı, çocukların küçük yaşlardan başlayarak yaşama ve okula uyumlarını etkilemekte, somatik bozuklukların sıklığını arttırmaktadır (Baymur, 1994; Gürşimşek, 2008). Keza bir araştırmada, sınava hazırlanan öğrencilerin kaygı düzeylerinin ameliyata giren hastaların kaygı düzeyinden daha yüksek olduğu saptanmıştır (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000). Bu tür duyguları olan öğrenciler sınavı "ölüm kalım savaşı" olarak algılamaktadırlar (Şahin, Günay ve Bat, 2006).

Ergenlik dönemi bireyin benlik saygısının gelişimi açısından kritik bir dönemdir. Mullis ve Normandin (1992), 14-19 yaş grubundaki ergenlerle yaptıkları çalışmada, ortaokuldan liseye geçiş döneminin benlik saygısının gelişimi açısından en kritik dönem olduğunu bulmuşlardır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar anne baba tutumlarının benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Durak, 1997; Güngör, 1989; Güven, 1994; Uğurluoğlu, 1996; Yüksekaya, 1995). Örneğin, Yıldırım'a (2008) göre ailenin güveni sınav kaygısını düşürmekte; güvensizliği ise yükseltmektedir.

Ülkemiz eğitim sistemi içerisinde sınavlar çok önemli bir yer tutmasına rağmen, sınavın sakıncaları ve sınav başarısıyla ilgili değişkenlerle yapılan araştırmaların daha çok ÖSS'yi ele aldığı görülmektedir. Bu anlamda gerek ÖSS gerekse Ortaöğretime Geçiş Sınavı (LGS-OKS-SBS) ile ilgili araştırmalarda daha çok sınav kaygısını ele alan araştırmalara rastlanabilmektedir. Bu araştırmalarda öğrencilerde sınav kaygısının yüksek olduğu ve sınav kaygısının akademik başarıyı olumsuz etkilediği belirlenmiştir (Aslan, 2005; Bacanalı ve Sürücü, 2006; Cengiz, 1998; Karadeniz, 2005; Azazi-Aslan, 2005; Kayapınar, 2006; Öy ve diğ., 1995). Ayrıca, sınav kaygısı düşük

performansa yol açmakta, öz-saygıyı olumsuz etkileyebilmektedir (Bilgin, 2001; Schutz, Davis & Paula, 2002).

Şahin'in (2005) araştırmasında, Ortaöğretime Geçiş Sınavının öğretimin niteliğini ve okul politikalarına olan etkilerine değinilmiş, Dünya Bankası'nın araştırma raporunda ise (Anonim, 2005a) daha çok ÖSS'nin sisteme ve öğrencilere olan olumsuz etkilerine değinilirken bu sonuçların benzer süreç yaşanan, hatta ÖSS'nin bir öncülü olan Ortaöğretime Geçiş Sınavı ile paralellikler gösterdiği görülmüştür.

Erdoğan, Meşeci-Giorgetti ve Çifçili (2009) araştırmalarında SBS bazı değişkenler açısından ele alınmış, örneğin Türkçe, matematik gibi derslerde illerin başarı durumları incelenmiştir. Ayrıca Türk (2009), Akbaba-Altun ve Çakan (2008), Çeliköz ve Erişen (2004), Gündoğdu, Kızıldaş ve Çimen (2010), Olgun (1998) ve Özkara, Yılmaz, Doğan ve Gökalp (2009) değişik açılardan konuya değinmişlerdir. Fakat bu konudaki araştırmaların çoğunluğu sınav kaygısıyla sınırlı kalmış; sınavın gerekliliği, okulların sınava ilişkin politikası ve öğretimin niteliği, öğrencilerin okul içi ve dışı yaşantılarını, kişisel ve sosyal gelişimlerini, öğrencilerin boş zamanlarını kullanma biçimleri gibi durumları nasıl etkilediğine ilişkin bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu bağlamda Ortaöğretime Geçiş Sınavının getirdiği sorunların saptanması, bu sorunların kişisel ve toplumsal doğurgularının değerlendirilmesi ve Ortaöğretime Geçiş Sınavının nasıl olması gerektiğinin ortaya koyulması gereği hissedilmiştir. Bu araştırmanın önemli boyutlarından biri sınavın 3 yıla yayılarak her yıl yapılması ile sekizinci sınıfta bir kez yapılmasının sınavın olumsuz etkilerini değiştirip değiştirmediğinin incelenmesidir. Ergenlik dönemi gibi önemli bir gelişim aşamasına gelen bu sınavlardan Ortaöğretime Geçiş Sınavının ve son olarak denenen SBS'nin incelenmesinin yeniden sekizinci sınıfta yapılması öngörülen sınavların getirebileceği olumsuzluklara ışık tutması beklenmektedir.

Böylece bu araştırmada Ortaöğretime Geçiş Sınavının incelenmesiyle, bu sınavların okullar aileler ve öğrenciler üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin belirlenmesi ve bunların toplumsal çıkarsamalarının yapılması, Ortaöğretime Geçiş Sınavının nasıl ve hangi koşullarda yapılırsa öğrencilere ve okullara yarar sağlayabileceğine ilişkin önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma; alanyazında bir boşluğu doldurması ve eğitim politikacıları, uygulayıcıları ve anne-babalara ışık tutması bakımından önem taşımaktadır.

2. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okulu öğrenci ve öğretmenlerinin görüşlerine göre Ortaöğretime Geçiş Sınavının gerekli olup olmadığını; Ortaöğretime Geçiş Sınavına hazırlık sürecinde nelerin yapıldığını ve öğrencilerin çalışmalarına ilişkin soru ve önerilere ilişkin

tepkilerinin neler olduğunu; bu sınavın öğrencilerin serbest zamanlarını kullanmalarını; okul içi ve dışı yaşantılarını; kişisel ve duygusal gelişimlerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Bu bağlamda şu sorulara yanıt aranmaktadır: 1) Öğrenci ve öğretmenlerin ortaöğretime geçiş için sınav yapılıp yapılmamasına ilişkin görüşleri nelerdir? 2) Öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerine göre, Ortaöğretime Geçiş Sınavına hazırlık için neler yapılmaktadır? 3) Öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerine göre Ortaöğretime Geçiş Sınavı döneminde öğrenciler sınav hazırlığı için ayırdıkları zamanı nasıl kullanmak istemektedirler? 4) Öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerine göre, Ortaöğretime Geçiş Sınavı döneminde sınava hazırlık süreci öğrencilerin okul içi ve dışı yaşantılarını nasıl etkilemektedir? 5) Öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerine göre Ortaöğretime Geçiş Sınavı döneminde sınava hazırlık süreci öğrencilerin kişisel ve duygusal gelişimini nasıl etkilemektedir?

3. Yöntem

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmış ve veriler nitel veri toplama yöntemiyle elde edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseniyle yürütülmüştür. Olgu bilim çalışmalarında belli bir olguya ilişkin, bireysel algı ya da perspektiflerin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın OKS dönemine ait verileri 2008; SBS dönemi için 2010 bahar döneminde elde edilmiştir. Öğrenci ve öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar içerik analiziyle değerlendirilmiş ve temalar bu bağlamda oluşturulmuştur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; ilköğretim okullarında çalışan Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi branşlarından 24 öğretmen (ilk uygulamada 13, ikinci uygulamada 11) ve ilköğretim okullarının ilk uygulamada sekizinci, ikinci uygulamada altı, yedi ve sekizinci sınıflarında okuyan 41 öğrenci (ilk uygulamada 21, ikinci uygulamada 20) olmak üzere toplam 65 kişiden oluşmuştur. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yoluyla seçilmiş; örnek kütlenin temsil gücünün artırılması amacıyla “maksimum çeşitlilik örnekleme” kullanılmış, bunun yanında araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak için “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” de yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.3. Veri Toplama Aracı

Nitel araştırma yöntemiyle yapılan araştırmanın verilerinin elde edilmesinde katılımcı öğrenci ve öğretmenler için paralel geliştirilmiş; “Ortaöğretime Geçiş Sınavına İlişkin Görüşler” adlı yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Soruların hazırlanması sürecinde nitel veri toplama formu geliştirilmesinin unsurları hassasiyetle dikkate alınmıştır. Soruların hazırlanmasında kolay anlaşılabilir sorular yazma, odaklı soru hazırlama, açık uçlu soru sorma, yönlendirmeden kaçınma, alternatif sondalar hazırlama ve soruları mantıklı bir şekilde düzenleme ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama sürecine gerekli izinler alınarak başlanmıştır. Araştırmacılar araştırma formunun dağıtılması ve yanıtlanması aşamasını bizzat yürütmüş, araştırmanın önemini öğretmen ve öğrencilere belirtmişlerdir. Araştırmanın yanıtlanması için katılımcılara süre verilmiş ve sonrasında soru formları toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Analiz sürecinde uyumlu ve titiz bir şekilde çalışan iki araştırmacı, içerik çözümlemesiyle verileri yorumlayıp değerlendirmişlerdir. Diğer iki araştırmacının da katkılarıyla araştırmacılar, içerik çözümlemesiyle betimsel çözümlemeden daha derin bir işlemi gerektiren, tanımsız, fark edilmeyen bir kavram ve temaya ulaşmaya çalışmışlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Çözümleme, Miles ve Huberman (1994) tarafından belirtilen veri özleştirme, veri sunumu ile sonuç çıkarma ve doğrulama olmak üzere üç bölümde incelenen nitel çözümlemelerinin genel çerçevesine ve Yıldırım ve Şimşek’in (2008) kodlama, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre yeniden düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması aşamalarına uygun bir şekilde yürütülmüş; her araştırmanın kendine özgü olduğu bağlamında esnek bir yaklaşım izlenmiştir.

3.5.1. Kodlama ve temalaştırma aşaması: İlk aşamada; toplanan veriler tümevarımcı bir çözümlemeyle önceden belirlenen bir kod içeriği olmadan betimlenmiş (Yıldırım ve Şimşek, 2008), kodlamalar ilk etapta geçici tema isimleriyle öze bağlı kalınarak ifadelerin benzerliklerine göre sınıflanmıştır. Kodlama yapılırken katılımcı sayısı ve ifade sıklığının işaretlenmesine özenle dikkat edilmiştir. Ayrıca anlaşılır ve konuya özgü özlü ifadelerin yanında, orijinal ifadeler de kaydedilmiş, bulgu ve yorumlarda bu ifadelere yer verilmiştir. Kararsızlık içeren ya da yanıt verilmeyen şıkın bulunduğu kâğıtlar işaretlenmiş ve bunlar “Yanıt yok.” şeklinde belirtilmiştir. İkinci aşamada ise birinci aşamada kodlanan ifadeler dikkatle incelenmiş, benzerlik ve

farklılıklarına göre yeniden düzenlenmiştir. Konu alanına ilgisiz olan ve çok az dile getirilen ifadeler, katkı getirmeyeceği ya da bir tema içinde yer almayacağı göz önüne alınarak ayıklanmıştır.

3.5.2. Temaları netleştirme aşaması: Her araştırmacı kendi sürecinde temaları netleştirmeye çalışmıştır. Yukarıdaki aşamalarda kaba şekli oluşan ifade grupları, tekrar tekrar incelenerek düzenlenmiştir. Bu aşamada kavramsallaşmanın üst aşamasına gelinmiş, ifadeler netleştirilmiş ve her temaya isim vermede daha iyi bir noktaya gelinmiştir. Tüm bu evrelerde temaları oluşturan ifadelerin ilk elden ve özgünlüğünü koruyacak şekilde düzenlenmesine ve yazarların kişisel yorumunu katmamalarına özen gösterilmiştir.

3.5.3. Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması: Nitel araştırmada geçerlik, araştırılan olgunun olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlenmesidir (Kirk ve Miller, 1986'dan akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin ayrıntılı bir şekilde rapor edilmesi ve araştırmada sonuçlara nasıl ulaşıldığının açıklaması, nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütlerindedir. Veri toplama aracının geçerliği, yukarıdaki alt başlıklarda açıklandığı gibi kodlama, temalaştırma ve temaların netleşmesi aşamalarında sağlanmıştır. Araştırmacıların alana yakınlığı, yansızlık ve esneklik, verilerin anlamlılığı ve tutarlılığı, eleştirel gözle verilerin temalaştırılması ile doğrudan alıntılara yer verilmesi gibi ilkeler bu çözümleme sürecinde iç geçerlik için özenle dikkate alınmıştır. İki araştırmacının bağımsız olarak elde ettiği veriler, diğer iki araştırmacının da katılımıyla karşılaştırılmış ve verilerin “uyum” ve “tutarlılığı” incelenmiştir. Böylece iç güvenilirliğin sağlanmasında “gözleme dayalı güvenilirlik” yöntemi kullanılarak “meslektaş teyidiyle” verilerin geçerlik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

“Nitel verilerin sayısallaştırılması güvenilirliği artırır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İlkesinden hareketle, iki araştırmacının temalarının uyumu incelenmiş; görüş birliği ve ayrılığı sayıları tespit edilmiş ve araştırmacının iç güvenilirliği “güvenirlik görüş birliği/görüş birliği görüş ayrılığı formülü” (Miles ve Huberman, 1994) kullanılarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplaması sonucu ölçeğin madde uyum yüzdesi .93 olarak bulunmuştur. Böylece araştırmacının iç ve dış geçerliği ile güvenilirliğinin sağlandığı söylenebilir.

4. Bulgular

Bulgular araştırmacının soruları kapsamında beş aşamada gruplandırılmıştır:

1) Öğrenci ve öğretmenlerin “ortaöğretime geçiş için sınav yapılıp yapılmamasına ilişkin görüşlerinin neler” olduğunu belirlemeye yönelik soruya ilişkin yanıtları Tablo 1 ve 2’de verilmektedir.

Tablo 1

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Gerekliliği Hakkındaki Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Sınav gerekli	10	47.6	1	5.0
Sınav gereksiz	3	14.3	9	45.0
Öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri var	4	19.0	3	15.0
Hem olumlu hem olumsuz yanları var	1	4.0	1	5.0
6. sınıf çok erken	1	4.0	-	-
Yanıt yok	2	9.5	6	30.0

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'in 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, ilk uygulamada öğrencilerin % 47.6'sı OKS'nin gerekli olduğunu ifade ederken, ikinci uygulamada bu oran % 5 olarak bulunmuştur. İkinci uygulamada öğrencilerin % 45'i SBS'nin gerekli olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 2

Öğretmenlerin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Gerekliliği Hakkındaki Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Sınav gerekli	4	30.8	5	45.5
Sınav gereksiz	4	30.8	6	54.5
Zorlaştı	1	7.8	-	-
OKS gerekli	1	7.8	-	-
Sadece seviyeye bakılmamalı	1	7.8	-	-
Sadece 8. sınıflarda gerekli	-	-	1	9.1
Yanıt yok	2	15.4	-	-

*Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Öğretmenlerin “Ortaöğretime Geçiş Sınavı gerekli mi, gereksiz mi ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplarda ilk uygulamalardaki öğretmenlerden %30.8'i, son uygulamalardaki öğretmenlerden %45,5'i sınavın gerekli olduğunu belirtmektedirler. İlk uygulamalardan öğretmenlerin %30.8'i, son uygulamalardan %54.5'i sınavın gereksiz olduğunu belirtmektedirler.

2) “Ortaöğretime Geçiş Sınavına hazırlık için neler yapılmaktadır” sorusuna yanıt arayan öğrenci ve öğretmen görüşleri Tablo 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9'da verilmektedir.

Tablo 3

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavı için Okul Saatlerinde Nasıl Bir Hazırlık Yaptıklarına İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Dersi ve öğretmeni dinleme	12	57.1	12	60.0
Test çözme	9	42.9	6	30.0
Not tutma	2	9.5	-	-
Derse katılım	1	4.8	-	-
Yanıt yok	-	-	4	20.0

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.

Tablo 3'te görüldüğü gibi, her iki uygulamada da öğrencilerin çoğunluğu (% 57 ve % 60) okul saatlerinde dersi ve öğretmeni dinleyerek OKS'ye hazırlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin okul saatlerinde sınava hazırlanmak amacıyla yaptıkları ikinci sırada gelen hazırlık ise her iki uygulamada da test çözmektir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Ortaöğretime Geçiş Sınavına Yönelik Okul Politikalarının Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Politikamız yok	5	38.5	5	45.5
Politikamız var	-	-	1	9.1
Test çözüme	3	23.1	2	18.2
Genel deneme sınavı yapıp çevre okullarla kıyaslama	2	15.4	4	36.4
Öğretmenin kendi çabalarıyla	1	7.7	-	-
Sınavda çıkabilecek konular üstünde durma, rehberlik yapma	-	-	2	18.2
Ders işlenişlerini sınavlara yönelik uygulama	-	-	1	9.1
Yanıt yok	2	15.4	-	-

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Ortaöğretime Geçiş Sınavına yönelik politikalarının olup olmadığına ilişkin sorulara ilk uygulama öğretmenleri %38.5'i, son uygulamalarda %45.5'i politikalarının olmadığını açıklamaktadırlar.

Tablo 5

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavı İçin Okul Saatleri Dışında Nasıl Bir Hazırlık Yaptıklarına İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Test çözüme	13	61.9	8	40.0
Dershaneye gitme	7	33.3	6	30.0
Tekrar yapma	5	23.8	3	15.0
Kitap okuma	3	14.3	2	10.0
Özel ders alma	1	4.8	1	5.0
Etüde gitme	1	4.8	1	5.0
Büyüklerinden yardım alma	1	4.8	1	5.0

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 5'te görüldüğü üzere, her iki uygulama da öğrencilerin okul saatleri dışında test çözerek sınava hazırlandıklarını göstermektedir. Test çözerek sınava hazırlandıklarını ifade eden öğrencilerin oranı ilk uygulamada % 61.9, ikinci uygulamada ise % 40'dır. Her iki uygulamada da öğrenciler okuldan sonra dershanede sınava hazırlık yaptıklarını belirtmektedirler.

Tablo 6

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavı İçin Okul Saatleri Dışında Nasıl Bir Hazırlık Yaptıklarına İlişkin Olarak Öğretmen Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Dershaneye gitme	12	92.3	11	100
Özel ders alma	4	30.8	7	63.7
Etüde gitme	2	15.4	3	27.3
Test/soru çözme	1	7.1	4	36.4

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Öğretmenler, her iki uygulamada da öğrencilerinin dershaneye, etüde giderek, özel ders alarak ve test çözerek sınava hazırlandıklarını söylemektedir.

Tablo 7

Öğrencilerin Etütte Ortaöğretime Geçiş Sınavı İçin Nasıl Bir Hazırlık Yaptıklarına İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Test çözme	13	61.9	8	40.0
Tekrar yapma	9	42.9	2	10.0
Konu anlatımı	2	9.5	-	-
Etüde gitmiyor	5	23.8	9	45.0
Yanıt yok	-	-	1	5.0

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, ilk uygulama sonuçlarına göre öğrencilerin yaklaşık olarak dörtte biri, ikinci uygulama sonuçlarına göre ise yaklaşık olarak yarıya yakını etüde gitmemektedir. Etüde giden öğrenciler ise ilk ve ikinci uygulamada etütte test çözerek sınava hazırlandıklarını ifade etmişlerdir. Test çözerek sınav hazırlığı yapıldığını ifade eden öğrencilerin oranları ilk ve ikinci uygulama için sırasıyla % 61.9 ve % 40'tır.

Tablo 8

Öğrencilerin Etütte Yapılan Sınav Hazırlığının Etkilerine İlişkin Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Dersi daha iyi anlamayı sağlıyor	5	23.8	-	-
SBS'ye hazırlıyor	2	9.5	-	-
Sıklımama neden oluyor	2	9.5	4	20.0
Ders çalışma alışkanlığı kazandırıyor	1	4.8	-	-
Olumlu ve olumsuz etkileri oluyor	4	19.0	-	-
Olumlu yönde etkiliyor	-	-	4	20.0
Olumsuz yönde etkiliyor	-	-	1	5.0
Yanıt yok	7	33.3	11	55.5

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 8'de görüldüğü gibi, ilk uygulamada öğrencilerin % 23.8'i etütte yapılan sınav hazırlığının dersleri daha iyi anlamaya yardımcı olduğunu ifade etmektedir. İkinci uygulamada ise öğrencilerin % 20'si ayrıntılı bir açıklama yapmamakla birlikte etütte yapılan hazırlığın olumlu

Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.

etkileri olduğunu belirtmiştir. Etütteki hazırlığı sıkıcı olarak değerlendiren öğrencilerin oranı ise ilk ve ikinci uygulama için sırasıyla % 9.5 ve % 20 olarak bulunmuştur.

Tablo 9

Öğrencilerinin Etütte Ortaöğretime Geçiş Sınavı İçin Nasıl Bir Hazırlık Yaptıklarına İlişkin Olarak Öğretmen Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Yararlı olduğundan emin olmama	4	30.8	-	-
Öğrencinin daha yorgun ve stresli olması	1	7.1	1	9.1
Öğrencinin okuldan soğumasına neden olma	1	7.1	-	-
Okul derslerini fazla etkilememesi	1	7.1	-	-
Etütteki öğretmenlerden yararlanma	1	7.1	-	-
Öğrencinin yoğunluk içinde olması, sıkılması, başarısızlık korkusu	1	7.1	1	9.1
Ödev ve tekrar yapılması, soru çözümü	1	7.1	1	9.1
Öğrencilerin etütte kontrol edilememesi	-	-	1	9.1
Bilgim yok	-	-	3	27.3
Olumsuz	-	-	1	9.1
Amatörce eğitim verildiğine inanılması	-	-	1	9.1
SBS'ye hazırlık yapılması	-	-	1	9.1
Sınava hazırlığın yapıldığının inanılmaması	-	-	1	9.1
	4	30.8	-	-

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Öğrencilerin etüde gitmelerini ilk uygulamadaki öğretmenlerin %30.8'i yararlı bulmamaktadır. İkinci uygulamadaki öğretmenlerin %27.3'ü etütler hakkında herhangi bir bilgilerinin olmadıklarını söylemektedirler.

3) "Ortaöğretime Geçiş Sınavı döneminde sınava hazırlık süreci öğrencilerin okul içi ve dışı yaşantılarını nasıl etkilemektedir" sorusuna yanıt arayan öğrenci ve öğretmen görüşleri Tablo 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ve 17'de verilmektedir.

Tablo 10

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Okul Yaşantılarına Etkilerine İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Daha çok ders çalışmaya sevk ediyor	7	33.3	7	35.0
Olumlu etkileri oluyor	3	14.3	2	10.0
Çalışma alışkanlığı kazandırıyor	1	4.8	-	-
Korkuya neden oluyor	2	9.5	-	-
Strese neden oluyor	3	14.3	5	25.0
Hırs yaratıyor	1	4.8	-	-
Ders çalışmak dışında zaman kalmıyor	-	-	4	20.0
Konsantrasyon sorunlarına neden oluyor	-	-	2	10.0
Yanıt yok	4	30.8	-	-

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 10'da görüldüğü gibi, her iki uygulamada da öğrencilerin yaklaşık olarak üçte biri (% 33.3 ve % 35) OKS hazırlığının kendilerini daha çok ders çalışmaya teşvik ettiğini ifade etmiştir.

Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.

Bunun yanında sınav hazırlığının korku ve strese neden olduğunu ifade edenlerin oranı ilk uygulamada % 24'ü, ikinci uygulamada % 25'i bulmaktadır.

Tablo 11

Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Okul Yaşantılarına Etkilerine İlişkin Olarak Öğretmen Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Olumlu etkileri oluyor	4	30.8	-	-
Olumsuz etkileri oluyor	2	15.4	-	-
Sınava odaklanma/okuldaki dersleri hafife alma	4	30.8	3	27.3
Devamsızlık	1	7.1	1	9.1
Yarışçılık	1	7.1	-	-
Amaçsız gelme	-	-	1	9.1
Yanıt yok	1	7.1	6	54.5

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Sınavların öğrencilerin okul yaşantılarını nasıl etkilediği sorusuna ilk uygulamada öğretmenler olumlu olarak etkilediğini (%30.8) söylerken, ikinci uygulamada bu konuda görüş bildiren olmamıştır. Birinci uygulamadaki öğretmenlerin %30.8'i, ikinci uygulamadakilerin ise %27.3'ü öğrencilerin okuldaki dersleri hafife aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 12

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Aile Yaşantılarına Etkilerine İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Aile yaşantısını etkilemiyor	7	33.3	1	5.0
Aile baskısına neden oluyor	5	23.8	10	50.0
Aile iletişimini azaltıyor	3	14.3	2	10.0
Destek görme vb olumlu etkiliyor	3	14.3	1	5.0
Sürekli SBS hakkında konuşuluyor	2	9.5	1	5.0
Strese neden oluyor	1	4.8	-	-
Çatışmaya neden oluyor	-	-	2	10.0
Olumsuz yönde etkiliyor	-	-	4	20.0

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 12'de görüldüğü gibi, ilk uygulamada öğrencilerin % 33'ü OKS'nin aile yaşantısını etkilemediğini belirtirken, ikinci uygulamada bu oran % 5'tir. OKS'nin aile baskısına neden olduğunu ifade eden öğrencilerin oranı ise ilk uygulamada % 23.8, ikinci uygulamada ise % 50'dir.

Tablo 13

Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Aile Yaşantılarına Etkilerine İlişkin Olarak Öğretmen Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Ailenin aşırı baskısına neden oluyor	4	30.8	4	36.4
Çatışmaya neden oluyor	3	23.1	3	27.3
Gerginlik, korku, başarısızlık korkusunu doğuruyor	2	15.4	3	27.3
Olumsuz etkiliyor	1	7.1	3	27.3
Kıyaslama yapıyor	-	-	1	9.1
Aile beklenti geliştiriyor	1	7.1	-	-

Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.

Ekonomik zarar veriyor	1	7.1	-	-
Fazla etkilemiyor	1	7.1	-	-

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Aile ilişkilerine bakıldığında, öğretmenler ailelerin çocuklarına aşırı baskı yaptıklarını, aile içinde çatışma yaşadıklarını, ailelerin ise farkına vararak ya da varmadan baskı yaptığı ve kıyaslama yaptıkları öğretmenler tarafından dile getirilmektedir.

Tablo 14

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Komşuluk, Akrabalık ve Arkadaşlık İlişkilerine Etkilerine İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Yakınları ile görüşme ve birlikte olma fırsatı bulamıyor	9	42.9	6	30.0
İlişkilerimi etkilemiyor	6	28.6	5	25.0
Sevgi bağlarını zayıflatıyor	1	4.8	-	-
Baskı yaratıyor	1	4.8	-	-
Sürekli SBS hakkında konuşuluyor	1	4.8	6	30.0
Karşılaştırmalar yapılıyor	-	-	1	5.0
Çatışmaları artırıyor	-	-	1	5.0
Olumsuz yönde etkiliyor	-	-	1	5.0
Yanıt yok	3	14.2	-	-

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 14'te görüldüğü gibi, ilk uygulamada öğrencilerin % 42.9'u, ikinci uygulamada % 30'u sınav dolayısıyla yakınları ile birlikte olma ve görüşme fırsatı bulamadıklarını ifade etmiştir. İkinci uygulamada öğrencilerin % 30'u yakınları ile olan ilişkilerinde sürekli sınav hakkında konuşulduğunu belirtmektedir. Sınav hazırlığının yakınlarla olan ilişkileri etkilemediğini ifade eden öğrencilerin oranı ise ilk ve ikinci uygulamada sırasıyla % 28.6 ve % 25.0'dır.

Tablo 15

Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Komşuluk, Akrabalık ve Arkadaşlık İlişkilerine Etkilerine

İlişkin Olarak Öğretmen Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Olumlu etkiliyor	3	23.1	-	-
Olumsuz etkiliyor	3	23.1	3	17.3
Çok etkilemiyor	2	15.4	-	-
Normal, sorun yok	2	15.4	-	-
İlişkilerimi zayıflatıyor, iletişimsizliğe neden oluyor	2	15.4	1	9.1
Kıskançlığa neden oluyor	-	-	1	9.1
Yarış/rekabet doğuruyor	-	-	6	54.5
Yanıt yok	1		-	-

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde ise, ilk uygulamada öğretmenlerin %23.1'i olumlu %23.1'i ise olumsuz olduğunu söylemektedirler. İkinci uygulamada öğretmenlerin %54.5'i Ortaöğretime Geçiş Sınavının öğrenciler arasında yarışmayı ve rekabeti geliştirdiğini, bu

Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.

duygularında zamanla kıskançlığı getirdiğini belirtmektedirler. Bunun yanı sıra öğretmenler öğrencilerin aynı stresten ve sorundan dolayı birbirlerine daha yakınlaştıklarından da bahsetmektedirler.

Tablo 16

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Hobilere, Özel ve Sosyal Yaşantıya Etkilerine İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Zaman kalmıyor	13	61.9	10	50.0
Daha az zaman kalıyor	2	9.5	-	-
Arkadaşlık bağları kopuyor	1	4.8	-	-
Sosyal yaşantıyı kısıtlıyor	-	-	4	20.0
Olumsuz yönde etkiliyor	-	-	4	20.0
Etkilemiyor	3	14.3	4	20.0
Yanıt yok-	2	9.5	-	-

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 16'da görüldüğü gibi, ilk uygulamada öğrencilerin % 61.9'u, ikinci uygulamada % 50'si sınav hazırlığı nedeniyle hobilerine ve özel yaşantılarına zaman bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Sınav hazırlığının hobileri ve özel yaşantıları etkilemediğini ifade edenlerin oranı ise ilk uygulamada % 14.3, ikinci uygulamada ise % 20'dir.

Tablo 17

Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Sosyal Yaşantılarına Etkilerine İlişkin Olarak Öğretmen Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Olumsuz etkiliyor	6	46.2	-	-
Kısıtlıyor	3	23.1	-	-
Az etkiliyor	3	23.1	-	-
Ertelememe neden oluyor	1	7.1	-	-
Sosyal yaşantıları yok	-	-	5	45.5
Yanıt yok	-	-	6	54.5

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Sınavların öğrencilerin sosyal yaşantılarını olumsuz etkilediği (%46.2), sosyal yaşantılarının olmadığı (% 45.5) konusunda öğretmenler hemfikir durumundalar.

4) "Ortaöğretime Geçiş Sınavına hazırlık süreci öğrencilerin kişisel ve duygusal gelişimini nasıl etkilemektedir" sorusuna yanıt arayan öğrenci ve öğretmen görüşleri Tablo 18 ve 19'da verilmektedir.

Tablo 18

Öğrencilerin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Kişisel-Duygusal Etkilerine İlişkin Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Olumsuz etkileri oluyor	5	23.8	1	5.0
Heyecanlanmaya yol açıyor	5	23.8	-	-
Strese/gerginliğe neden oluyor	4	19.1	-	-
Sınav kazanma baskısı yaratıyor	2	9.5	-	-
Üzüntü duymaya neden oluyor	2	9.5	-	-
Baskı yaratıyor	1	4.8	-	-
Başarma duygusu vb olumlu duygulara neden oluyor	2	9.5	-	-
Gerçekçi/doğal algılama	3	14.3	-	-
Yorgunluk	-	-	1	5.0
Uyku düzeninin bozulması	-	-	1	5.0
Yanıt yok	-	-	17	85.5

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 18'de görüldüğü gibi, her iki uygulamada da öğrenciler ağırlıklı olarak sınav hazırlığının kişisel ve duygusal yaşamı olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. İlk uygulamada öğrencilerin % 23.8'i sınavın heyecana, % 14.3'ü ise strese neden olduğunu ifade ederken, ikinci uygulamada öğrencilerin % 80'i sınavın gerginliğe yol açtığını belirtmiştir.

Tablo 19

Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sınavının Kişisel-Duygusal Etkilerine İlişkin Olarak Öğretmen Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Olumsuz etkiliyor	3	23.1	5	45.5
Aşırı stres ve yorgunluk	3	23.1	3	27.3
Kaygı, agresiflik	2	15.4	1	9.1
Okuldan kopma	1	7.1	-	-
Kendine zaman ayıramama	1	7.1	-	-
Kazanamama duygusu ve güvenlerinin yıkılması	1	7.1	-	-
Yarışmacı kişiliğin gelişimi, hoşgörü ve yardımlaşmanın azalması	1	7.1	-	-
Tedirginlik ya da duyarsızlık	1	7.1	-	-
Asosyal ve duygusal bozukluk	-	-	2	18.2
6. Sınıfların olumsuz etkilenmesi	-	-	1	9.1

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

“Ortaöğretime Geçiş Sınavı öğrencileri nasıl etkiliyor?” sorusuna hem ilk uygulamada (%23.1) hem de ikinci uygulamada (%45.5) öğretmenler, öğrencilerin kişisel duygusal gelişimlerini olumsuz etkilediğini, öğrencilerin çok kaygılı, stresli, başaramama duygusunu yaşadıkları ve yorgun olduklarını ifade etmektedirler.

5) “Ortaöğretime Geçiş Sınavı döneminde öğrenciler sınav hazırlığı için ayırdıkları zamanı nasıl kullanmak istemektedirler” sorusuna yanıt arayan öğrenci ve öğretmen görüşleri Tablo 20, 21 ve 22'de verilmektedir.

Tablo 20

Öğrencilerin Sınava Hazırlanmak Yerine Yapmayı İstedikleri Etkinlikler*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Daha rahat ders çalışma	5	23.8	2	10.0
Sporla (voleybol, basketbol) uğraşma	5	23.8	4	20.0
Gezmek, dolaşmak	2	9.5	5	25.0
Arkadaşlarla zaman geçirme	2	9.5	5	25.0
Piknik yapma	2	9.5	-	-
Test çözme	2	9.5	-	-
Oyun oynama	1	4.8	-	-
Hobilerle uğraşma	1	4.8	9	45.0
Uyuma	1	4.8	-	-
Müzik dinleme	1	4.8	-	-
TV izleme	1	4.8	-	-
Aileyle sohbet etme	1	4.8	2	10.0
Yakınlara zaman ayırma	1	4.8	-	-
İnternette zaman geçirme	1	4.8	1	5.0
Kendine vakit ayırma	1	4.8	1	5.0

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Tablo 20'de görüldüğü gibi, ilk uygulamada öğrencilerin % 23.8'i sınav hazırlanmak yerine daha rahat bir şekilde derslerine çalışmayı, yine % 23.8'i ise sporun çeşitli dallarıyla uğraşmayı tercih edeceklerini ifade etmiştir. İkinci uygulamada ise, öğrencilerin % 45'i sınava hazırlanmak yerine hobilerle uğraşmayı, % 25'i gezmeyi, % 25'i de arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirmeyi tercih edeceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 21

Ortaöğretime Geçiş Sınavı Olmasaydı, Öğrencilerin Yetiştirme Biçimi ve İlişkilerinin Nasıl Farklılaşabileceğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Daha olumlu, daha iyi olurlardı	3	23.1	1	9.1
Daha kaygısız, stressiz, insancıl olurlardı	3	23.1	-	-
Daha sosyal ve mutlu olurlardı	2	15.4	-	-
Özgüvenleri artardı	1	7.1	-	-
Çalışmazlar, sorumluluk duyguları gelişmezdi	1	7.1	-	-
Neyi niçin öğrendiklerini bilirlerdi	1	7.1	-	-
Suiistimal edilebilir	1	7.1	-	-
Daha sağlıklı ve bilgili olurlardı	-	-	2	18.2
Sınav önemli	-	-	1	9.1
Yanıt yok	1	7.1	7	63.6

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Eğer OKS olmasaydı öğretmenlerin öğrencilerini yetiştirme biçimleri ve ilişkileri her iki uygulamada da daha olumlu, daha iyi olacağını düşündükleri görülmektedir. İlk uygulamada öğretmenler (%23.1) ilişkilerin daha kaygısız, daha stressiz ve insancıl olacağını düşünmektedirler. İkinci uygulamadaki öğretmenler ise, öğrencilerinin daha sağlıklı ve daha bilgili (%18.2) olacaklarını ifade etmektedirler.

Tablo 22

Ortaöğretime Geçiş Sınavı Olmasaydı Okul Ortamının Nasıl Farklılaşabileceğine İlişkin Öğretmen Görüşleri*

	I. uygulama**		II. Uygulama**	
	f	%	f	%
Okul müfredatına daha fazla yoğunlaşıldı	4	30.8	-	-
Daha çok sanatsal ve sportif etkinlik yapılırdı	4	30.8	-	-
Daha sıcak, sevgi dolu, coşkulu olurdu	1	7.1	1	9.1
Rahat, mutlu olurdu	1	7.1	1	9.1
Daha disiplinli olurdu	-	-	1	9.1
Okula daha fazla önem verilirdi	-	-	1	9.1
Değişiklik olmazdı	-	-	1	9.1
Daha uyumlu olurdu	1	7.1	-	-
Daha verimli olurdu	1	7.1	-	-
Farklı bir eğitim sistem gerekir	1	7.1	-	-
Kurslarda azalma olurdu	1	7.1	-	-
	-	-	6	54.5

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

** Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

İlk uygulamadaki öğretmenler OKS olmadığı takdirde okul müfredatına daha fazla yoğunlaşılacağını (%30.8) ve sanatsal ve sportif etkinliklere daha fazla yer verileceğine (%30.8) inanmaktadırlar. İkinci uygulamada ise görüş bildiren öğretmenler okulun daha sıcak, sevgi dolu, rahat, mutlu, daha disiplinli olacağına, okula daha fazla önem verileceğini ifade etmişlerdir.

Tablo 23

Ortaöğretime Geçiş Sınavı, Ders İşleme Yöntem ve Tekniklerinin Nasıl Farklılaşabileceğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	I. uygulama*		II. Uygulama*	
	f	%	f	%
Etkinlik yaptırılırdı	3	23.1	-	-
Değişiklik olmazdı	2	15.4	1	9.1
Klasik ders çalışma, ödev yaptırma gerçekleştirdi	1	7.1	-	-
Pratik ve günlük hayata yönelik olurdu	1	7.1	-	-
Kitap okutup, yorum yapma gerçekleştirebilirdi	1	7.1	-	-
Müfredata yoğunlaşıldı	1	7.1	-	18.2
Test bırakılırdı	-	-	2	9.1
Öğrencilerin kendilerini ifade edebileceği yöntemler uygulanırdı	-	-	1	9.1
Konuya uygun teknik uygulanırdı	-	-	1	9.1
Soru-cevap, test uygulanırdı	-	-	1	9.1
Konuşma, okuma, dinleme gerçekleştirdi	-	-	1	9.1
Yanıt yok	4	30.7	4	36.3

* Birinci uygulama OKS dönemi, ikincisi SBS'nin 3 aşamalı sınav dönemidir.

Öğretmenler, Ortaöğretime Geçiş Sınavı olmasaydı, ders işleme yöntem ve tekniklerde değişiklik olmayacağını düşünmektedirler. Ancak ilk uygulamadaki öğretmenler daha fazla etkinlik yaptıracaklarını (%21.1), ikinci uygulamadaki öğretmenler ise testi bırakacaklarını (%18.2) ifade etmişlerdir.

5. Tartışma

Ortaöğretime Geçiş Sınavına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerinin incelendiği bu araştırmada Ortaöğretime Geçiş Sınavına yönelik oldukça önemli sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre gerek öğrenciler gerekse öğretmenlerin yarıya yakını OKS'nin gerekli olduğunu ifade ederken, SBS uygulamasında bu oran oldukça düşmüştü; öğrencilerin yarıya yakını, öğretmenlerin yarısından fazlası SBS'nin gereksiz olduğuna vurgu yapmışlardır. Fakat gerek OKS gerekse SBS uygulamasında öğrenciler bu sınavların kendilerine zarar verdiğine işaret etmişlerdir. İlk uygulamada öğrenci ve öğretmenlerin yarıya yakınının sınavın gerekli olduğunu belirtmeleri, onların Türkiye'deki okul sayısı, niteliği ile bu yaş grubu nüfusun orantısızlığının farkında olduklarını düşündürmektedir. Aynı zamanda böyle düşünen öğrenci ve öğretmenler, bu tarz standart sınavlar aracılığıyla ortaöğretime öğrenci yerleştirmenin adil olduğu görüşünü taşıyor olabilirler. Nitekim sınavın gerekli olduğunu ifade eden öğrencilerden birinin *"Bence çok önemli. Çünkü o sınavlar olmasa tüm güzel liselere izdiham olur ve hakkı olan öğrencilerin bazıları güzel bir liseye gidemeyebilir."* yanıtı ile bir öğretmenin *"Kontenjanlar sınırlı ve öğrenci sayısı fazla olduğu sürece sınav gerekli."* şeklindeki yanıtı ülke realitesinin bunu gerekli kıldığını düşündüklerini akla getirmektedir. Ancak ikinci uygulamada sınavı gerekli bulanların sayısı oldukça düşmüştür. Buna göre altıncı sınıftan başlayarak sınavın yapılması öğrencileri yıldınlığa düşürmüştü olabilir. Sınavı her iki uygulamada da gerekli ve gereksiz bulan öğrenci ve öğretmenlerin olması bu konuda kafalarının netleşmediğini göstermektedir.

Öğrencilerin okul saatlerinde sınava nasıl hazırlandıklarına ilişkin yanıtları incelendiğinde, her iki uygulamada da öğrencilerin yarısından fazlası dersi ve öğretmeni dinleyerek, yarıya yakını ise test çözerek sınava hazırlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yarısından fazlasının öğretmeni ve dersleri dinleyerek hazırlık yapmaları, okulun önemini yitirmemesi anlamında olumlu değerlendirilebilir. Öte yandan öğrencilerin okulda test çözmeleri, öğretimin kalitesini düşürebilmektedir.

İkinci uygulamada daha çok olmak üzere öğretmenlerin yarıya yakını Ortaöğretime Geçiş Sınavına yönelik okul politikalarının olmadığını kendi çabaları ile sınavlar yaptıklarını ve test çözdüklerini belirtmektedirler. Son uygulamada ise öğretmenler ders işlemlerinin sınava yönelik olduğunu, sınavda çıkabilecek sorular ve konular üzerinde yoğunlaştıklarını ve genel deneme sınavı yaptıklarını vurgulamaktadırlar. Çeliköz ve Erişen'in (2004) araştırmasında öğrencilerin etkili sınav tekniklerine ilişkin becerilerin okullarında ne ölçüde kazandırıldığına ilişkin soruya karşılık "kısmen" yanıtını vermeleri, bu araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu konuda Beidel, Turner ve Taylor-Ferreira (1999), öğrencinin belli aralıklarla sınava alınmasının, öğrenciye sınavda zamanını daha etkili kullanmasında, sorunun nasıl okunması

gerektiğini öğrenmede ve sınava bağlı stresini azaltmada belli faydalar sağlayacağını ifade etmektedirler. Ayrıca Akbaba-Altun ve Çakan'ın (2008) araştırmasında okullarda il düzeyinde deneme sınavları yapıldığı, okulların kendi bünyelerinde öğrencilere sınava yönelik test çözdürüldüğü şeklindeki bulgu, bu araştırma ile tutarlık göstermektedir.

Öğretmenlerin birçoğu test çözmeye, genel deneme sınavı yapma ve sınavda çıkabilecek konular üzerinde durma şeklinde sınava hazırlığı yaptıklarını ifade ettikleri halde sınava, ilişkin bir okul politikalarının olmadığını belirtmektedirler. Bu durum, kağıt üzerinde olmasa bile, okulun gerçekte bir sınav politikası olduğunu düşündürmektedir. Kaldı ki SBS sonucunda aldıkları puanlara göre okullar arası sıralamadaki kendi okullarının yerinin okul yöneticileri ve öğretmenler için bir saygınlık kaynağı olduğu bilinmektedir.

Oysa okulun görevi öğretim programını izlemek ve öğrencilerin sınav kaygılarını azaltıcı program ve etkinlikler düzenlemek olmalıdır. Bu durum, okullarda öğretim programının olması gerektiği gibi izlenmediğini akla getirmektedir. Ancak il milli eğitim müdürlüklerinin illerdeki bütün okullara, başarı düzeyinin artırılması için her türlü önlemin alınması yönünde telkinlerde bulunduğu ve de bu konuda bir proje geliştirildiği bilinmektedir (T.C. İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2008). Bu da okulların; veli ve öğretmen eğitimi ile okulun programını sınav yokmuş gibi olağan seyrinde izleyerek “sınavı normalleştirmek” yerine, daha çok çalışma ve test çözmek gibi öğrencileri ve öğretim programlarını bunalıtıcı çalışmalara yönelmektedirler. Nitekim Akbaba-Altun ve Çakan'ın (2008) araştırmasına katılan il Milli Eğitim müdür, müdür yardımcısı ve şube müdürleri, okulun ÖSS başarı düzeyini yükseltmemeyen okul müdürlerini uyardıklarını, görev yerlerini değiştirdiklerini, istifa etmelerini istediklerini ve hatta bu konuda çok başarısız olanlarını görevden aldıklarını ifade etmişlerdir. Bunun dışında veli ve çevre baskısıyla okul yönetimi ve öğretmenler programları sınava yönelik olarak düzenlemek zorunda kalabilmektedirler. Ayrıca öğretmenler yıllar itibarıyla yerleşen sınav hazırlık geleneğini içselleştirebilmişler ve doğru uygulamanın bu olduğu inancını taşıyabilmektedirler. Programı olağan sınırları içinde izleyen ve test çözmeye gibi sınav hazırlıklarına yer vermeyen öğretmenler tercih edilmeyen öğretmen konumuna düşürülmüşlerdir (Şahin, 2008). Buna bağlı olarak da, okullar bir bakıma dersane öğretimini çağrıştırır nitelikte öğretim yapmak zorunda kalmış olabilirler.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre, öğrenciler okul saatleri dışında en çok test çözerek ve dershaneye giderek sınava hazırlanmaktadır. Bu durumda dershaneler öğrencilerin öğretim yaşamında okuldan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Nitekim Akbaba-Altun ve Çakan'ın (2008) araştırmasında il milli eğitim müdür ve müdür yardımcılarının, çalıştıkları illerde bulunan okullardaki öğrencilerden nerdeyse tamamının dershaneye gittikleri yönündeki bildirimleri, bu

araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Gündoğdu, Kızıldaş ve Çimen'in (2010) araştırmalarında da OKS'ye göre SBS'nin daha olumlu algılandığı, fakat bu sistemin de daha erken dershaneye başlama, daha fazla test çözerek çalışma gibi sorunları beraberinde getirdiği ve bunun sonucunda yoğun stres-kaygı yaşanmasına neden olduğu saptanmıştır.

Öğretmenler de, her iki uygulamada, öğrencilerinin dershaneye, etüde giderek, özel ders alarak ve test çözerek sınava hazırlandıklarını belirtmektedirler. Buna göre araştırma, öğrencilerin neredeyse tamamının sınava hazırlanmak için dershanelere gittiğini, yine büyük bölümünün dershanelerin yanı sıra özel ders aldıklarını ortaya koymaktadır. Sarier'in (2010) de belirttiği gibi, Türkiye'de uygulanan merkezi sınavlar öğrencileri formal okullar dışındaki kurumlara (dershane, etüt merkezi, özel ders vb.) yönlendirmektedir. Keza Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) verilerine göre de özel dershane, özel dershanelere devam eden öğrenci ve öğretmen sayısının her geçen yıl artış gösterdiği anlaşılmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2008). Dershane sayısındaki bu artışın bir nedeni de SBS'nin altı, yedi ve sekizinci sınıfta yapılmaya başlamasıyla ilişkilidir. Sınavın normalleştirilerek dershane vb. külfetten öğrenci ve velilerin kurtulacağını öngören SBS denemesi, ne yazık ki bekleneni karşılamamıştır. Diğer taraftan Karadeniz'e (2005) göre anne-babalar, kendilerinden özveride bulunarak, çocuğunu dershaneye yazdırmakta, ekonomik sıkıntı çekmekte ve çocuk da bu duruma tanık olmaktadır. Bir başka açıdan ise araştırmalar da dershaneye giden öğrencilerin, gitmeyenlere oranla, standart sınavlarda daha başarılı olduklarını ortaya koymaktadır (Morgül, Yılmaz ve Geban, 2002). Ancak dershanelerde öğrenciler analitik düşünmenin değil, sınavda çıkabilecek problemlerin olası çözüm kalıplarının öğretildiği ve buna önem veren öğretmenler istemektedirler (Umay, 2000).

Bir başka sonuç ilk uygulamadaki öğrencilerin yaklaşık olarak altıda birinin, ikinci uygulamadaki öğrencilerin ise üçte birine yakınının etüde gittiğini göstermektedir. Etüde giden öğrencilerin ise bu merkezlerde en fazla test çözme etkinliği yaptıkları anlaşılmaktadır. Bu durum Türkiye'de etüt kavramına ve işleyişine yönelik vurgu ve yüklemeyi doğrulamaktadır.

Gerek okullarda gerekse dershane ve etütlerde test çözmeye yoğunlaşma birçok sorunu beraberinde getirebilmektedir. Oysa Bozkurt'un (2010) ilköğretim öğrencilerinin işçi ve havuz problemlerinde karşılaştıkları zorluklara ilişkin araştırmasında öğrencilerin muhakeme yapamadıkları, matematik dersinde öğrendikleri kavramların ve tanımların uygulamasını yapamadıkları, matematiksel ifadeleri sözel olarak yorumlayamadıkları, işlemsel ve kavramsal öğrenmelerini dengeli gerçekleştiremedikleri görülmüştür. Bozkurt, bu konuda öğrencilerin her soruyu yıllar içinde gelişen ve yerleşen kalıplarla test çözme mantığı içinde yanıtlamaya çalışmamaları ve kendi yorumlarıyla hareket etmekten çekinmemelerinin telkin edilmesinin altını çizmektedir. Benzer şekilde Kahraman (2010) da, öğrencilerin; okumayı, araştırmayı, yazmayı da

birer zahmetli iş olarak gördüklerini; okumaktan, yazmaktan, araştırmaktan, eleştirel bakış açılarıyla ders konularını yorumlamaktan kaçmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Bunun önemli bir nedenini öğrencilerin test tekniğiyle yetişmelerine bağlamaktadır. Üstüner ve Şengül'ün (2011) de ifade ettiği gibi, test sorularıyla değerlendirme; öğrencilerin problem çözme, araştırma, yorumlama, karşılaştırma, tartışma, analiz etme, çözümlenme, birleştirme, değerlendirmelerde bulunma ve ifade etme gibi yeteneklerini köreltmektedir. Bu tür sorularla öğrencilerin bildiklerini bir kalıba dökerek sunabilme ve soruların cevaplarını dilbilgisi kurallarına göre açık, anlaşılır bir şekilde ifade etme gücünü ölçmek olanaklı değildir.

Öğretmenler ise etütlerin öğrencileri stresli ve yorgun yaptığını, okuldan soğuttuğunu ve okul derslerini olumsuz etkilediğini, öğrencileri kontrol edemediğini ifade etmişlerdir. Sınavların okul yaşantısını nasıl etkilediğine gelindiğinde, her iki uygulamada da öğrencilerin yaklaşık olarak üçte biri Ortaöğretime Geçiş Sınavı hazırlığının kendilerini daha çok ders çalışmaya teşvik ettiğini ifade etmiştir. Bunun yanında öğrencilerin bir kısmı sınav hazırlığının korku ve strese neden olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin Ortaöğretime Geçiş Sınavı hazırlığının kendilerini daha fazla çalışmaya ittiğini belirtmelerinden, sınav olgusunun öğrencileri disipline ettiği sonucu çıkarılabilir. Bunun yanı sıra sınav hazırlığının öğrencileri birtakım negatif duygulara da ittiği anlaşılmaktadır. Örneğin öğrencilerden birinin bu soruya verdiği yanıt şu şekildedir: “...OKS'den çok korkuyorum. Her an aklımda OKS'yi kazanamam korkusuyla yaşıyorum.” Nitekim Türk'ün (2009) araştırmasında, rehber öğretmenler ilköğretim 2. kademe öğrencilerinde SBS kaynaklı sorunların önemli bir oranı oluşturduğunu; SBS'nin öğrencilerin psikolojik gelişimlerini olumsuz etkilediğini; ayrıca öğrencilerinin en çok yaşadıkları sorunun SBS'den kaynaklandığını, bunun ergenlik sorunlarından daha fazla olduğunu söylemektedirler.

Bu konuda öğretmenlerin yaklaşık dörtte biri öğrencilerin okuldaki dersleri hafife aldıklarını, dersane odaklı çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Dikkat çekici olan öğrencilerin okuldaki dersleri daha az önemsemeleridir. Okul puanlarının belli ağırlıkta SBS'yi etkiliyor olmasının bile durumu tersine çevirmeye yetmediği anlaşılmaktadır. Oysa beklentiler bu yöneydi. Örneğin Gündoğdu, Kızıldaş ve Çimen'in (2010) araştırmasında SBS'yi ve yeni sistemi olumlu bulduğunu bildiren öğretmenler “3 yıl boyunca almış oldukları puanların değerlendirilmesi daha adil... Müfredatı yansıtan karne notlarının SBS'ye yansıtılacak olması öğrencilerin motivasyonu ve ders çalışma konusunda daha dikkatli ve verimli olmalarını sağlayacaktır.” görüşüne destek veren açıklamalarda bulunmuşlardır.

Sınavların öğrencilerin aile yaşantısına etkisi incelendiğinde, ilk uygulamada öğrencilerin üçte biri OKS'nin aile yaşantısını etkilemediğini belirtirken, SBS uygulamasında da bu oran yok denecek kadar azalmıştır. İkinci uygulamada öğrencilerin yarısının SBS'nin aile baskısına yol açtığını belirtmeleri dikkat çekicidir. Bu soruya öğrencilerden birinin verdiği yanıt şu şekildedir:

“Ailemi görmek için saat sekizden sonrasını bekliyorum. Çünkü ders çalışmak zorundayım. Eğer çalışmazsam benim için iyi olmaz”. Nitekim Türk’ün (2009) araştırma sonucuna göre de, öğrencilerin yarısından fazlası ailelerinin kendilerine baskı yapmadığını söylemekle birlikte, evde anne-babalarının sürekli ders çalışmalarını söylemelerinden rahatsız olduklarını ve bu durumun zaman zaman evdeki huzuru kaçırdığını ifade etmişlerdir. Burada baskı sırasında ortaya çıkan bir gerçek, öğrencilerin sınav üzerinden kimliklerinin tanımlandığını algılamalarıdır. Sınava hazırlık sürecinde öğrencilerin aileleri ile kurdukları ilişkilerde sınava ve sınav hazırlığına odaklanma, öğrencilerin ailelerinden gördükleri davranış ve tutumların sergilemiş oldukları performansla bağlı olması gibi bir durumu düşündürmektedir ki bu durum da sağlıklı aile içi iletişimi engelleyici olabilir. Karşısındakinin olduğu gibi kabul edilmesi ilişkinin gelişmesinde önemli bir öğedir (Gordon, 1996). İnsancıl kuramın öncüsü ismi C. Rogers, sağlıklı insan ilişkilerinde bulunması gereken en temel özellikleri tanımlamış ve koşulsuz kabulün başlıca özelliklerden biri olduğunu ifade etmiştir. Rogers’a (2011) göre koşulsuz kabul, bir bireyin koşulsuz bir öz değeri olduğuna inanmak ve içinde bulunduğu durum, tavır ya da hisleri ne olursa olsun ona sıcak bakmaktır. Koşulsuz kabul ediş, sıcak ve güvenli bir ilişki kuruyor olmak anlamına gelmekte olup, beğeniliyor ve kişi olarak değer veriliyor olmak, iyi bir ilişkide son derece büyük bir öneme sahiptir. Öğrencilerin aileleri tarafından performanslarına bağlı olarak kabul gördükleri şeklindeki algıları onların sınav kaygılarına da kaynaklık edebilmektedir. Baltaş ve Baltaş’a (1990) göre de kaygı; temelde kişiye rahatsızlık veren olayın kendisinden değil, olayın kişi için taşıdığı anlamdan ileri gelmektedir. Birçok öğrenci, sınavla birlikte, kendi kişiliğinin ve varlığının değerlendirildiğini düşünür ve sınavın sonucunu zekâsı, kişiliği, hayat başarısı, ailesinin sevgisi, arkadaşlarının içindeki konumu gibi birçok olaya bağlayabilir (Karadeniz, 2005).

Bu süreçte öğrenciler üstün olma, küçük düşmeme ya da ölçsüz bir rekabet duygusuyla aşırı ve sıkıntılı bir çalışma temposu altına girebilmektedirler (Baymur, 1994). Türk’ün (2009) de ifade ettiği gibi, SBS’ye hazırlık sürecinde öğrenciler gergin bir dönem geçirirler. Bu dönem hem ergenliğin, hem SBS’ye hazırlanma sürecinin, hem de sınav kaygısının yarattığı stresli bir dönemdir.

Öğretmenler de ailelerin çocuklarına aşırı baskı yaptıklarını, aile içinde çatışma yaşadıklarını, ailelerin ise farkına vararak ya da varmadan baskı ve kıyaslama yaptıklarını belirterek öğrencilerle paralel görüş bildirmişlerdir. Oysa başarılı ve önde olmaları için yapılan baskı, çocukların küçük yaşlardan başlayarak yaşama ve okula uyumlarını etkilemekte, somatik bozuklukların sıklığını arttırmaktadır (Baymur, 1994; Gürşimşek, 2008).

Araştırmanın diğer bir sonucu ilk uygulamada öğrencilerin yaklaşık yarısının, ikinci uygulamada ise yaklaşık dörtte birinin sınav nedeniyle yakınları ile birlikte olma ve görüşme fırsatı

bulamadıklarını ve yakınlarıyla sınav dışında bir konu konuşmadıklarını göstermektedir. Bu, yukarıda söz edildiği üzere, kişilik ve varlıklarının sınav üzerinden değerlendirilmesi algısı bakımından öğrencilerin diğer gelişimsel gereksinimlerini olumsuz etkilemektedir. Nitekim Karadeniz'e (2005) göre anne-babanın ve diğer büyüklerin, hatta komşuların dahi katıldığı büyük gruplar, farkında olarak ya da olmayarak, çocuğun başarılı olması yönünde baskı yapmaktadırlar. Gençler bu süreçte çoğu zaman ailesini düşünmekte, “*Ben kazanamazsam annem, babam çok üzülür, hayalleri yıkılır.*” gibi sözlerle bunu dile getirmektedirler. Diğer taraftan bu araştırmaya katılan öğrencilerden birinin akraba ilişkilerine ilişkin bu soruya verdiği yanıt çarpıcı görünmektedir: “*Onları hiç göremiyorum. Geçen sene arkadaşlarımla birlikte dışarıda oynardım ama artık vaktim yok. Akrabalarımı ise haftada sadece bir kere görebiliyorum*”.

İkinci uygulamada öğretmenlerin yarından çoğu Ortaöğretime Geçiş Sınavının öğrenciler arasında yarışmayı doğurduğunu, bu duygunun da zamanla kıskançlığı beraberinde getirdiğini belirtmektedirler. Öğretmenlerin yarından fazlasının sınavın öğrenciler arasında rekabet duygusunu geliştirdiğini ifade etmesi, kaygı verici bir durum olarak değerlendirilebilir. Oysa eğitimde rekabet yerine dayanışma, işbirliği, paylaşım gibi öğelerin öne çıkarılması öğrencilerin gelişimi için oldukça yararlı olacaktır. Rekabetçilik ya da işbirliği özelliği hangisi başat ise toplumsal yansımaları bu doğrultuda bulacaktır. Rekabetçi ortamda yetişmiş bir öğrenci, diğer çevrelerde (iş, arkadaş vb. gibi) rekabetçi kimliğiyle öne çıkabilecektir. Oysa çağdaş yaklaşımlar, işbirliğini salık vermekte ve işbirliğinin sağlayacağı sinerjinin gelişmede temel öğe olduğunu belirtmektedir (Fullan & Hargreaves, 1992; Sergiovanni, 2005).

Araştırma, öğrencilerin önemli bir kısmının, sınav hazırlığı nedeniyle, hobilerine ve özel yaşantılarına zaman bulamadıklarını ortaya koymaktadır. Nitekim araştırmaya katılan öğrencilerden biri bu soruya “*OKS yüzünden sevdiğim şeyleri yapamıyorum. Sosyal yaşantım yok denecek kadar az.*” yanıtını vermiştir. Bu sonuç, Türk'ün (2009) araştırmasıyla tutarlılık göstermektedir. Oysa ergenlik çağındaki çocukların gelişiminde önemli yeri olan bu türden ilgi alanlarına yönelmelerini sınavın engellemesi kuşkusuz sorun yaratacaktır. Ergenlik döneminde öğrencilerin sosyal ve kültürel etkinliklere katılmaları onların kendilerini geliştirmeleri ve sağlıklı bir benlik algısı geliştirmeleri bakımından önem taşımaktadır (Ercan, 2001). Hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin ifadeleri, sınav hazırlıklarının öğrencilerin kişisel ve duygusal yaşamlarını çok olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur. Nitekim bir öğrenci “*OKS'yi kazanamazsam düşüncesiyle yaşıyorum. Sınava çok az bir zaman kaldı ve ben sadece kazanamazsam diye korktuğum için artık hiç kazanamayacakmışım gibi geliyor. Ve çok üzülüyorum.*” şeklinde duygularını ifade etmiştir. Olgun'un (1998) araştırmasında da Anadolu Liselerine hazırlanan öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimlerinin olumsuz etkilendiğine işaret edilmiştir. Bu çalışmada sınav gerçeğinin öğrenciler,

öğretim ve sistem üzerindeki genel etkileri ele alınmış, sınav kaygısı ve etkileri; müfredat dışına çıkılması ve seviyenin üstünde konuların işlenmesi, sınavların geleneksel öğretim anlayışını pekiştirmesi, öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcılık gibi özelliklerinin yeterince gelişmemesi ve sosyal duygusal açıdan örselendikleri gibi bulgular elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bu bulgu OKS'nin öğrencilerin büyük çoğunluğu açısından bir kaygı kaynağı olduğunu göstermektedir. Ergenlerle yapılan önceki çalışmalarda sınav kaygısının depresyonun en önemli yordayıcısı olduğu (Yıldırım, 2004), akademik başarının ise negatif yönde anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Yıldırım, 2000). Bu bakımdan elde edilen sonuçlar, söz konusu sınav uygulamalarının öğrencilerin gerek ruh sağlığı gerekse akademik gelişimleri üzerinde bırakabileceği etkileri göz önünde bulundurmak açısından önem taşımaktadır.

Öğrencilerin sınava hazırlanmak yerine ne yapmak istediklerine bakıldığında, ikinci uygulamaya katılan öğrencilerin yarıya yakını sınava hazırlanmak zorunda olmasalardı hobilerine; yaklaşık beşte biri de sportif etkinliklerine zaman ayıracıklarını, birçoğu ise gezeceklerini ve arkadaşlarıyla zaman geçireceklerini ifade etmektedirler. Bu durum, sınav hazırlığının onların yaşamlarında önemli bir açmaza neden olduğunu ve bu tür arzularını bilinmeyen bir zamana ertelediklerini düşündürmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler sınavın kendilerini yapmak istedikleri birçok etkinliği yapmalarını engellediğine inanmaktadırlar. Örneğin öğrencilerden biri bu soruya şu şekilde yanıt vermiştir: *“Okuldan dolayı erken kalktığım için öğleden sonraları ödevlerimi bitirince birkaç saat dinlenmek, uyumak isterdim. Daha sonra da televizyon izlemek, müzik dinlemek ya da bilgisayarda vakit geçirmek isterdim”*. Önceki araştırmalardan Özkara vd.'nin (2009) araştırması bu bulguyu desteklemekte, Türk'ün (2009) araştırması desteklememektedir. Ayrıca bu sınav sistemi olmasaydı çok fazla ders çalışmayacaklarını ve sınav stresi diye bir konunun olmayacağını, dolayısıyla daha rahat davranabileceklerini belirtmişlerdir. Bu bulguların yanında *“Elimden giden çocukluk yıllarımı yakalardım.”*, *“Mutlu olurdum.”*, *“Arkadaşlarım bana kin ve nefret duymazdı.”* gibi çarpıcı bulgulara da rastlanmıştır. Kuşkusuz spor ve sanat, bireyin fiziksel, ruhsal ve sosyal yanını geliştirerek daha sağlıklı gençler ve daha iyi bir geleceğin oluşmasını sağlayacaktır.

Öte yandan öğrencilerin beşte birinden fazlası da sınavın onların daha rahat ders çalışmaktan alıkoyduğunu belirtmişlerdir. Sınav nedeniyle zorunlu ders çalıştıklarını, böyle bir dayatma olmasaydı, kendileri istediği için ve baskı altında olmaksızın daha rahat ders çalışacaklarını düşünmektedirler. Bu konuda bir öğrenci *“Eminim daha çok ders çalışırdım. Çünkü üzerimde baskı olmazdı ve aktivitelerimi de rahatlıkla yapardım.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğretmenlerin OKS olmadığı takdirde okul müfredatına daha fazla yoğunlaşılacağını ve sanatsal ve sportif etkinliklere daha fazla yer verileceğine inanmaları ve SBS olmasaydı okulun daha sıcak, sevgi dolu, rahat, mutlu, daha disiplinli olacağını, okula daha fazla önem verileceğini

ifade etmeleri anlamlıdır. Ortaöğretime Geçiş Sınavı olmasaydı, ders işleme yöntem ve tekniklerinin nasıl farklılaşabileceğine ilişkin öğretmen görüşleri de sınavın öğretmenleri de baskıladığını düşündürmektedir. Sınav nedeniyle arzuladıkları öğretmenlik uygulamalarının çoğunu sergileyemedikleri görüşündedirler.

Kısacası Ortaöğretime Geçiş Sınavının kaldırılıp kaldırılmaması konusunda öğrenci ve öğretmenlerin görüş birliği içinde olmadıkları, bu araştırmanın sonuçlarından anlaşılmaktadır. Yine bu araştırma, OKS'nin yerine bu sınavın olumsuzluklarını gidermek amacıyla getirilen SBS'nin olumsuzlukları daha da artırdığını göstermektedir. Nitekim bu sonuç, Eğitim Reformu Girişimcilerinin SBS'ye ilişkin kaygılarını doğrulamaktadır denebilir (Anonim, 2008). Sınavların öğrencilerin aile ve sosyal yaşantılarını olumsuz etkilediği ve ilişkilerde sınav baskısı yaşadıkları, sınavın öğrencilerin kendilerine, hobilerine ayıracakları zamana engel olduğu, öğrencilerin sosyal-duygusal açıdan sınav nedeniyle olumsuz etkilendikleri ve sınav kaygısını yoğun yaşadıkları bu sonuçlardan anlaşılmaktadır. Yine bu sınavlar, öğrencileri daha düzenli çalışmaya yöneltmekte, fakat okullarda öğretimin kalitesi olumsuz etkilenmekte ve öğrenciler okullar da dahil dersane ve etütlerde test çözerek sınava hazırlanmaktadırlar. Bu anlamda okullar bir bakıma dersane gibi de hizmet vermek zorunda kalmaktadır.

6. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak eğitimcilere ve ebeveynlere yönelik olarak aşağıdaki bazı önerilerde bulunmaktadır.

1) Bir tarafta Ortaöğretime Geçiş Sınavının öğrencilerin kişisel, duygusal, sosyal yaşantılarında yarattığı olumsuzluklar, diğer taraftan ortaöğretim kurumlarının nitelik bakımından aralarında çok büyük farklılıklar olması göz önünde bulundurulduğunda niteliği düşük okulların durumunun öncelikli olarak iyileştirilmesi ve bu adımdan sonra sınavsız sisteme geçilmesi önerilebilir.

2) Gerek öğrencilere gerekse velilere sınav stresine yönelik olarak psikolojik/rehberlik destek programlar tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Öncelikli olarak ilköğretim ikinci kademe öğrencileri olmak üzere, öğrenci velileri ve öğretmenlere yönelik olarak sınav kaygısının nedenleri ve sonuçlarına dair farkındalığı artırma ve sınav kaygısıyla başa çıkma konusunda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkili olarak sunulmalıdır.

3) Anne-baba ve öğretmenlerin sınava hazırlık sürecinde şefkatli ve anlayışlı davranmaları önerilir.

4) Okullarda yarışma değil, işbirliğini öne çıkaran anlayış öne çıkarılmalıdır.

Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.

5) Okul yönetimleri, öğrencilerin sportif, sanatsal vb. gereksinmelerini karşılayabilecek olanaklar yaratmalıdır.

6) Eğer sınav yapılacaksa “sınavın normalleşmesinin” (programın sınav yokmuş gibi izlenmesi, okul dışında sınav hazırlığının yapılmaması) sağlanacağı önlemlerin özellikle de veli ve öğretmen eğitimine işlerlik kazandırılarak alınması gereklidir. Böylece sınavın öğretimin niteliğini kısıtlayıcı özelliğinin de ortadan kaldırılması önerilir.

7) Sınavın (SBS) öğrencilerin benlik saygısı ve yaşam doyumlarını nasıl etkilediğinin araştırılması önerilir.

Kaynaklar

- Açıkgöz, K. (2003). Etkili Öğrenme ve Öğretme. 4. Baskı, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.
- Açıkgöz, K. Ü. (2007). Başarmak Elimizde, Biliş Yayınları, İzmir.
- Akbaba-Altun, S. ve Çakan, M. (2008). Öğrencilerin Sınav Başarılarına Etki eden faktörler: LGS/ÖSS sınavlarındaki başarılı iller örneği, *İlköğretim Online* 7 (1), 157-173.
- Albayrak, M., Yıldız, A., Berber, K. ve Büyükkasap, E. (2004). İlköğretimde Ders Dışı Etkinlikler ve Bunlarla İlgili Öğrenci Davranışları Hakkında Velilerin Görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12 (1).
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Faktörler, *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.
- Anonim, (2005a). Qualitative Assessment of Turkish Elementary Schools Quality: Turkey, Education Sector Study, Document of the World Bank, Washington, DC, USA.
- Anonim, (2005b) Öğretmenler Yeterli Olduklarına İnanmıyor, *Milliyet Gazetesi* (31.10.2005).
- Anonim, (2007). Ortaöğretime Geçiş Sistemi'ne İlişkin Değerlendirme ve Öneriler, Eğitim Reformu Girişimi, <http://su-erg.advancity.net/uploads/pdf/ortaogretimsisteminegecis.pdf>. Erişim Tarihi: 02.03.2009.
- Anonim, (2008). 64 Soruda Ortaöğretime Giriş.../Local Settings/Temporary Internet Files/Content.IE5/Application Data/Microsoft/Local Settings/Temporary Internet Files/Content.IE5/8RO1HSDA/64 soruda ortaöğretime geçiş sistemi Sistemi, Milli Eğitim Bakanlığı, http://oges.meb.gov.tr/docs/64_soru.pdf. Erişim Tarihi: 25.08. 2008
- Aydın, M. (2001). Sınav Kaygısı Envanterinin İki ve Üç Faktörlü Modelinin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi, (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi.
- Azazi-Aslan, S. (2005). Ergenlerde Ana-Baba Tutumu, Sınav Kaygısı, Ders Çalışma Becerilerinin Lise Giriş Sınavını Yordama Düzeyleri, (Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2006). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Sınav Kaygıları ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 12 (45), 7-35.
- Baltaş, A., Baltas, Z. (1990). *Stresle Başa Çıkma Yolları*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*, 8. Baskı, Binbaşı yayınevi, İstanbul.

- Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.
- Bozkurt, A. (2010). İşçi ve havuz problemleri ile ilgili karşılaşılan zorluklar ve çözüm önerileri, *Abi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 173-185.
- Cengiz, F. (1998). Lise III. Sınıf Öğrencilerinin ÖSYM 1. Basamak Sınavı Öncesi ve Sonrası Kaygı Düzeylerinin Bazı Faktörlerin Açısından Karşılaştırılması, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi.
- Çeliköz, N. ve Erişen, Y. (2004). Ortaöğretim öğrencilerinin sınav başarısı için *etkili sınav teknikleri* uygulayabilme becerilerinin değerlendirilmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Çuhadaroğlu, F. (1985). Adolesanlarda Benlik Saygısı, (Uzmanlık Tezi), Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Ellias, M. J., Arnold H. and Hussey C. S. (2003). EQ, IQ and Effective Learning and Citizenship, ed: Ellias, M. J. Arnold, H. & Hussey, C. S., EQ, IQ and Effective Learning and Citizenship, EQ+IQ=Best Leadership Practices for Caring and Successful Schools, Corwin Press, California, US, pp: 3-10.
- Ercan, L. (2001). Ergenlik döneminde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 9(2), 47-58.
- Erden, M. (2005). Sınıf Yönetimi, Epsilon Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, İ., Meşeci-Giorgetti, F. ve Çifçili, V. (2009). Seviye Belirleme Sınavının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, s.432.
- Fullan, M.& Hargreaves, A. (1992). *What's worth fighting for in your school?* Buckingham: Open University Press.
- Gardner, H. (1993). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. 10th Edition, Basic Books, New York.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence*, Bantam Books, New York.
- Gordon, T. (1996). *Etkili Ana Baba Eğitimi: Aile İletişim Dili*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gündoğdu, K., Kızıldaş, E. ve Çimen, N. (2010). Seviye Belirleme Sınavına (SBS) İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri (Erzurum İl Örneği), *İlköğretim Online*, 9 (1), 316-330.
- Güngör, A. (1989). Lise öğrencilerinin öz saygı düzeylerini etkileyen etmenler. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürşimşek, I. (2008). *Oyun Çocuğun En Temel Hakkıdır*, İzmir Okulöncesi Eğitim Kurumları ve Etüt Eğitim Merkezleri Derneği, <http://www.izmirokuloncesidernegi.com/Contents.aspx?View=Articles&ID=49>. Erişim Tarihi: 11.11. 2008.
- Güven, A.(1994). Farklı öğretim programı izleyen öğrencilerde algılanan ana-baba ve öğretmen tutumlarının benlik kavramına etkisi. 8. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları Kitapçığı. İzmir: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 149-164.
- İnanç, N. (1997). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, E. (2005). Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Lise Son Sınıf Öğrencileri ve Velilerinin Kaygı Düzeyleri, Baş Etme Yolları ve Denetim Odağı Arasındaki İlişki, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi.

- Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.
- Kayapınar, E. (2006). Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (Oks)'na Hazırlanan İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi (Afyonkarahisar İli Örneği), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Kılıççı, Y. (1989). Okulda Ruh Sağlığı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2008). Türkiye Eğitim İstatistikleri 2007-2008. Ankara: MEB.
- Miles, M. B & Huberman N, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*, Sage Thousand Oaks, CA.
- Morgil, İ., Yılmaz, A., Geban. Ö. (2001). Özel dershanelerin üniversiteye girişte öğrenci başarısına etkileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 89-96.
- Mullis, A.K., Mullis, R.L. & Normandin, D. (1992). Cross-Sectional and longitudinal comparisons of adolescent self-esteem. *Adolescence*, 27(105), 51-60.
- OECD (2010). *PISA 2009 Results: Executive Summary*
<http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/34/60/46619703.pdf> 21.04.2011
- Olgun, M. M. (1998). Anadolu Liseleri Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Duygusal ve Sosyal Sorunları, (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi.
- Öy, B., İlgen, R., Ekmekçi, A., Türkmen, M., Yılmaz, N. ve Başoğlu, N. (1995). Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerine Uygulanması, *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 2 (2), 76-81.
- Özer, A. (2004). Kaygı: Sınavma Duygusuyla Baş Edebilme, Sistem Yayıncılık, Ankara.
- Özkara, N., Yılmaz, E. B., Doğan, S. ve Gökalp, M. (2009). İlköğretimde Uygulanan Seviye Belirleme Sınav Sisteminin Yarattığı Yarışmacı Kültür ve Sonuçları, XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, s.250
- Rogers, C. (2011). Kişi olmaya dair. (Çev. Selçuk Budak), Okuyan Us, İstanbul.
- Sarıer (2010). Ortaöğretime Giriş Sınavları (OKS-SBS) ve PISA sonuçları ışığında eğitimde fırsat eşitliğinin değerlendirilmesi, *Abi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 107-129.
- Schutz, A. P.; Davis, A. H. & Paula, J. S. (2002). Organization of concepts relevant to emotions and their regulation during test taking. *The Journal of Experimental Education*, 4, 316-342.
- Sergiovanni, T. J., (2005). *Strengthening the Heartbeat*, 1st edition. San Francisco: Jossey-Bass.
- Simplicio, J. S. C. (2005). Homework in the 21st Honored Educational Strategy Century: The Antiquated and Ineffectual Implementation of a Time, *Education*, 126 (1), 138-142.
- Spielberger, C. (1972). *Theory and Research in Anxiety*. Academic Pres, New York.
- Şahin, A. E. (2005). Qualitative assessment of Turkish elementary school quality, *Document of the World Bank*, Washington, DC, USA.
- Şahin, H., Günay, T. ve Bat, H. (2006). İzmir İli Bornova İlçesi Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Üniversiteye Giriş Sınavı Kaygısı, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED)*, 15 (6), 113.
- Şahin, S. (2008). Orta Öğretime Geçiş Sınavının İlköğretim Okulları ve Öğrencileri Üzerine Etkileri, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 34 (362), 15-21.
- T.C. İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü (2008). *Eğitim-Öğretimde Başarıyı Artırma ve Sınav Becerisini Geliştirme Projesi*, <http://izmir.meb.gov.tr/ilprojeleri.php>, 28.06.2011.
- Tuğrul, B. (2002). *Oyun Çocuğun En Ciddi İşidir*. Çoluk Çocuk, 13, 30-31.

Şahin, S., Uz Baş, A., Şahin Fırat, N. & Sucuoğlu, H. (2012). İlköğretim okulu öğrenci ile öğretmenlerinin ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin görüşleri. *International Journal of Human Sciences* [Online]. (9)2, 847-878.

Turanlı, A.S. (2007). Gerçek Bir İkilem: Ödev Vermek ya da Vermemek? *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 136-154.

Türk, P. (2009). 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Seviye Belirleme Sınavı'na hazırlanma sürecindeki psikososyal problemleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uğurluoğlu, M.Y. (1996). Lise öğrencilerinde özsaygı düzeyi ile atılgan kişilik özelliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Umay, A., (2000), Matematik öğretiminde okul ve dersane eğitiminin karşılaştırılması. *IV. Fen Bilimleri Eğitimi Kongresi*, Ankara.

Umut, M. (2004). *Algılanan Hizmet Kalitesinin Ölçümü: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Üstüner A. ve Şengül, M. (2004). Türkçe eğitimi açısından test tekniği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 197-208,

Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara

Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 167-176.

Yıldırım, İ. (2004). Depresyonun yordayıcısı olarak sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 241-250.

Yılmaz, V. ve Çelik, E. (2009). Yapısal Eşitlik Modellemesi-I, Pegem Akademi, Ankara.

Yörükoğlu, A. (1996). Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar, Özgür Yayınları, İstanbul.

Yüksekkaya, S. (1995). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Extended English Abstract

In Turkey, until 1998 there was an entrance exam for fifth graders who wanted to be placed in competitive secondary schools which mostly give the opportunity to learn a foreign language. In 1998 when 8 years of schooling became mandatory, eight graders began to take an exam (OKS) in order to enter Anatolian high schools and the other competitive high schools. After 2008, high school entrance examinations changed, and sixth, seventh and eighth graders began to take exams (SBS). Recently, Turkish Ministry of Education changed high school entrance system again at 2010 and decided that only 8th graders will take high school entrance exams.

High school entrance exams may cause several negative outcomes including leading to test anxiety, reducing the quality of education. Test anxiety can be very stressful for students and can cause physiological, behavioral and psychological problems. Several researches showed that many students suffer from test anxiety. High school entrance exams have also negative effects on teaching activities, and lead to an exam-centered teaching approach. In addition these problems, due to the exams private courses are increasingly becoming necessary, and this situation leads to extra-economic expenditure for many families. Furthermore families with low economic status cannot benefit from these opportunities.

While numerous studies have been done about test anxiety, and higher education entrance exams, there was very little research on high school entrance exams. This study aimed to contribute to fill this gap in the literature. The purpose of this study was to explore middle school teachers' and students' view about the secondary school entrance examinations (OKS and SBS). With this respect, we sought answers to the following questions: (1) according to the students' and the teachers' opinions, are high school exams necessary?, (2) according to the students' and the teachers' opinions, how do students prepare for the exams?, (3) according to the students' and the teachers' opinions, what are the students' reactions to the significant others' approaches to preparing exams?, (4) according to the students' and the teachers' opinions, what are the effects of the exams on students' personal, social and academic lives, and (5) according to the students' and the teachers' opinions, if the exams did not exist, then which differences would occur in personal and school lives of students?.

Qualitative research method was used in this descriptive study. The sample of the study included 24 middle school teachers and 65 middle school students from 6th to 8th grades. The study was conducted in 2008 and 2010 spring semesters. Permission was obtained from school administration and teachers to carry out the study. The data was collected by a semi-structured interview form. Data collection was undertaken by the authors. Interviews lasted in 20-30 minutes. In data analysis process, students' and teachers' answers were labeled and coded by using the conceptual framework, and then categorized. Finally the findings were presented in tables.

Results showed that approximately half of students (47.6 %) reported that high school entrance examinations (OKS) were necessary, while only 5 % of them reported that SBS was necessary. The rates for teachers the same question were 30.8 and 45.5, respectively. The findings regarding preparing for the exams showed that majority of the students reported that they were listening to the lessons during school hours and were taking educational tests outside school hours in order to prepare for the exams. Almost all of the teachers reported that students attend private courses in order to be successful on high school entrance exams. The findings regarding the effects of the exams on students' academic, personal and social lives revealed that both students and teachers reported that exams lead to spend more time studying. On the other hand both students and teachers reported that they do not have enough time to spend with their family, with their relatives, and with their peers. The findings also showed that students do not have time for their hobbies, and that test taking is a major source of stress and have a negative impact on the students' emotional status. Finally, the findings revealed that if the exams did not exist students would spend more time for their hobbies, for sporting activities, and for their peers.

In conclusion, the results of the current study indicate that despite the negative effects of exams, many students and teachers think that high school entrance exams are necessary. In the light of the findings, several recommendations were made. Firstly, psychological counselling and guidance services should be offered to both students and their families in order to cope with test anxiety. Additionally, the current high schools should be improved in quality and quantity, and as a long-term strategy, high school entrance without examination should be considered. Finally, school administrators should develop effective strategies to help students and teachers prepare high school entrance examinations.